

УДК 338.432:631.11+334.021.1+657:339:004

JEL Classification: M40

DOI: 10.20535/2307-5651.20.2021.252842

Матковський П. Є.доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування
ORCID ID: 0000-0001-9470-9974**Сас Л. С.**доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування
ORCID ID: 0000-0003-2053-0394**Шеленко Д. І.**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри теоретичної і прикладної економіки
ORCID ID: 0000-0002-9214-7258*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника***Matkovskiy Petro, Sas Liudmyla, Shelenko Diana***Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

РОЗРОБЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПЛАТФОРМИ ДЛЯ КОНСАЛТИНГУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ У СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ

DEVELOPMENT OF ACCOUNTING AND INFORMATION PLATFORM FOR CONSULTING ACTIVITIES OF AGRICULTURAL SECTORS OF ECONOMICS IN CONTROLLING SYSTEM

Понад чверть століття дрібноземельні власники й господарі сільськогосподарських угідь не мають упорядкованого алгоритму провадження рентабельної діяльності. Це підсилюється відсутністю інформації, знань, умінь і навичок та інших нематеріальних активів, які слід застосувати на практиці. Стрімкий розвиток онлайн-технологій надає низку можливостей поширити необхідного типу інформацію серед сільських жителів для її засвоєння та практичного втілення. Сприяти цьому можуть працівники й студенти закладів вищої освіти. Такі процедури доречно здійснювати із застосуванням підходів контролінгу. Співпраця у цьому напрямі надаватиме вигоду не лише власникам і господарям дрібних земельних ділянок (паїв), а й практично застосувати студентам набуті ними навички, відкоригувати структуру навчальних планів, (зокрема, економічних спеціальностей), з огляду на необхідність їх гнучкої адаптації до реалій ринку, специфіки того чи іншого сектору економіки. Для закладів вищої освіти такого роду співпраця передбачає інтеграцію принципів дуальної освіти, а формування навчально-консультаційних центрів (при ЗВО) із поєднанням переваг навчання на онлайн-платформі покликане більш ефективно долучати власників особистих селянських господарств до ведення бізнесу.

Ключові слова: диджиталізація, аграрний сектор економіки, виробники сільськогосподарської продукції, облік, консалтинг, контролінг, інформаційна платформа.

The issue of rational use of agricultural lands (shares) by their owners still remains unresolved. We are convinced that running a farm on their own lands, by their owners, is the best solution both in terms of democratic norms and socio-economic stabilization of the distribution of resources, formation of a stable middle class in rural areas, reduction of such a macroeconomic indicator as unemployment, etc. Such experience of profitable agriculture by land owners on areas of 5–10 hectares is in neighboring Poland, Italy and other highly developed countries. Therefore, we consider it appropriate to borrow such experience, adapt it to domestic institutions and institutions, and disseminate it among domestic owners of agricultural land. One of the obstacles to this development is the lack of public awareness about the cost-effective management of the farm on their own agricultural land. Until now, advisory services have been active in disseminating modern technical and technological innovations, knowledge, and skills acquisition by small and medium-sized landowners. Today technological maps, biotechnological developments, navigation systems, modernized equipment, etc. new devices are primarily used by large agricultural enterprises. Instead, we believe that the involvement of Internet technologies and the digitalization of dissemination procedures for small landowners is important. The purpose of this study is to describe the algorithm for building relationships between teachers, students – on the one hand and small and medium-sized landowners – on the other to advise the latter on their rational management. Such procedures should be carried out using controlling approaches. At the same time, such methods of statistical research as : observation, grouping, averages, variance, forecasting, among with the general scientific methods should be used the method of induction, deduction, abstraction. The practical value of developing an information and accounting and consulting platform is to gain useful knowledge, acquire practical skills of owners of personal farms to improve the efficiency of their activities. Directly for employees of educational institutions, this is a significant integration of the principles of dual education into educational processes.

Keywords: digitalization, agricultural sector of the economy, agricultural producers, accounting, consulting, controlling, information platform.

Постановка проблеми. Однією з досі невіршених соціально-економічних проблем розвитку підприємництва на сільських територіях залишається утвердження дрібних власників та господарів землі. Розроблення механізму рентабельного господарювання на власних ділянках, методичне забезпечення такого процесу, популяризація інформації у соціальних мережах про надання консалтингових послуг щодо роз'яснення впровадження на практиці такої процедури мотивуватимуть суб'єктів до ефективного господарювання. При цьому необхідно сформувати таке інфраструктурне забезпечення для дрібного власника-господаря землі, яке здатне прояснити чіткість реалізації, формування нових ринків збуту для сільськогосподарського виробника, а в перспективі – мотивувати кількомільйонний пласт особистих селянських господарств (ОСГ), власників сільськогосподарських паїв до сучасного ефективного функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань онлайн-навчання, консалтингу між виробником та продавцем сільськогосподарської продукції приділено багато уваги в окремих наукових працях: монографії М.В. Руденко «Цифровізація сільськогосподарських підприємств та її економічна ефективність» [1], статті Н. Іванченко «Бізнес-моделі в умовах цифрових трансформацій» [2], дослідженні Н.М. Краус «Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку» [3], монографії О.В. Калашник «Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки і розвитку підприємництва» [4], монографії В.Ю. Бутова «Малое предпринимательство и цифровая экономика: перспективы и проблемы» [5], доповіді О. Піщуліної «Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти» [6], статті Г. Жекало «Цифрова економіка України: проблеми та перспективи розвитку» [7], доповіді Ю.О. Волощук «Напрями цифровізації аграрних підприємств» [8] та ін.

Проте у вищезгаданих публікаціях обґрунтовується здебільшого консалтинг сільськогосподарських підприємств і практично не розкрито алгоритм розроблення й упровадження обліково-аналітичної платформи комунікації між дрібними й середніми землевласниками та кінцевими споживачами агропродукції.

Формулювання цілей статті. Теоретичне обґрунтування розроблення платформи комплексу консалтингових заходів для сільськогосподарських виробників і споживачів націлене на визначення заходів підвищення рівня взаємодії викладачів, студентів навчальних закладів із сільськогосподарськими виробниками шляхом запровадження елементів дуальної освіти.

Виклад основного матеріалу. Даним дослідженням передбачається опис розроблення запровадження цифрових способів комунікації між особистими селянськими господарствами (ОСГ) та кінцевими покупцями. Оскільки запуск розробки планується здійснювати за спільної участі Івано-Франківської та Львівської областей, розглянемо статистику розвитку сільського господарства на цих територіях. Станом на 01.01.2019 у Львівській області виробництвом продукції аграрного сектору економіки займалися 279,7 тис домогосподарств, в Івано-Франківській – 257,3 тис домогосподарств, членам яких надано земельні ділянки для ведення особистого селянського господарства. У Львівській області налічується 73 громади, в Івано-Франків-

ській – 62 громади [9]. Середня чисельність домогосподарств, що припадає на одну ОТГ Львівської області, становитиме 3,83 тис домогосподарств, в Івано-Франківській – 4,08 тис домогосподарств [9].

Подальший розвиток сільських територій неможливий без якісних змін, спроможних забезпечити підвищення добробуту власників сільськогосподарських угідь, перш за все мікро-, дрібних та середніх виробників продукції. Ключовій сфері зайнятості у сільській місцевості з її найдрібнішою організаційною формою – особистим селянським господарством нині вкрай бракує цивілізованих ознак ведення господарки, (маркетингу, менеджменту, використання Інтернет-платформи для реалізації продукції та ін.), без яких, на наше глибоке переконання, неможливо змінити тенденцію соціально-економічної деградації, депопуляції на сільських територіях.

Економічна природа (тим паче в аграрному секторі) така, що поодинокі власникам-господарям землі вкрай важко ефективно організувати весь ланцюг операцій, необхідний для забезпечення успішного ведення сільського господарства, який у сучасних умовах потребує:

- методичного планування процесу рентабельного виробництва, виконання робіт, надання послуг;
- модернізованого виробництва (залучення інвестицій, упровадження новітніх техніко-технологічних розробок);
- управління збутовою політикою (пошуку споживачів для сільськогосподарської продукції, постійний моніторинг змін на внутрішньому і зовнішньому осередках, розширення доступу малого і середнього бізнесу до організованого аграрного ринку);
- сучасної логістики (побудова електронних маршрутів руху продукції від виробника до споживача та їх упровадження) тощо.

Підвищенню результативності у процесі такого розроблення та її впровадження на практиці сприятиме створення і функціонування навчально-консультативного центру при закладі вищої освіти, що, своєю чергою, потребує модернізації навчальних дисциплін економічного спрямування з посиленням практико-орієнтованого їх змісту.

Основними видами діяльності в рамках розроблення слід уважати:

- створення навчально-консультативного центру при ДВНЗ;
- залучення викладачів і студентів до роботи з Інтернет-платформою;
- залучення викладачів і студентів до взаємодії із сільгоспвиробниками;
- удосконалення навчальних дисциплін шляхом упровадження елементів дуальної освіти;
- надання практико-орієнтованого змісту курсовим роботам і планам навчальних та виробничих практик;
- професійну підготовку спеціалістів, обмін досвідом;
- проведення навчань, семінарів, вебінарів.

Сьогодні відсутній відкритий облік рубрикованого онлайн-каталогу сільгоспвиробників та актуальних залишків продукції, що унеможливило швидкий пошук і сповільнює комунікацію. Також явним є недовикористаний часовий та інтелектуальний ресурс студентів навчальних закладів. Окрім того, відсутній стратегічний, тактичний і оперативний методичний підхід, який би забезпечив власників земельних ділянок (паїв)

та власників ОСГ покрововими знаннями у вигляді системи інструкцій щодо організації інвестиційного, технологічного, маркетингового забезпечення з метою налагодження та реалізації ефективного (рентабельного) процесу господарювання. З огляду на відсутність необхідної інформації та відповідних знань, сільськогосподарський виробник не змотивований доводити власну продукцію до оригінальності, унікальності. Рентабельне господарювання передбачає досягнення узгодженості між рівнем розвитку суб'єкта господарювання та рентабельності його діяльності як основоположного принципу контролю.

Дана розробка відповідає Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр., затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695, за напрямками «Розвиток сільських територій», «Підвищення якості і конкурентоспроможності вищої, фахової, передвщої та професійної (професійно-технічної) освіти», зокрема щодо таких завдань: сприяння розвитку різних форм кооперації, фермерства, забезпечення доступності ринків збуту для малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції, інфраструктури для зберігання сільськогосподарської продукції; запровадження нових технологій та обладнання для переробки сільськогосподарської сировини [10].

Реалізація даної розробки націлена також на стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва на сільських територіях, насамперед віддалених та з низькою щільністю населення, шляхом використання фінансових, методичних та організаційних інструментів, у тому числі із забезпеченням доступного навчання підприємству в режимі он-лайн, оф-лайн та змішаному форматі навчання, а також розширення мережі центрів підтримки підприємництва «Дія. Бізнес» і надання, зокрема зазначеними центрами, фахових спеціалізованих консультацій, відвідування освітніх та консультативних подій, доступу до фінансування, партнерських та інвестиційних ресурсів, поліпшення комунікації між сільськими підприємцями та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування. Такі передумови сприятимуть розвитку дуальної форми навчання з метою забезпечення зв'язку освітнього процесу з реальними вимогами роботодавців до компетентностей та кваліфікацій робітничих кадрів, залучення роботодавців до підготовки робітничих кадрів за дуальною формою здобуття освіти; посилення практико-орієнтованого

змісту освіти для забезпечення відповідності потребам регіону у кваліфікованих робітничих кадрах.

На регіональному рівні розробка спрямована на виконання та реалізацію завдань документально затверджених програм: «Стратегія розвитку Львівської області на період 2021–2027 рр.», «Стратегія розвитку Івано-Франківської області на 2021–2027 рр.», зокрема в частині підтримки розвитку сільськогосподарських кооперативів як важливої соціально-економічної інституції підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, створення додаткових робочих місць, активного розвитку сільських територій та підвищення рівня й якості життя сільського населення у цілому.

Висновки. Пропонується на прикладі ОТГ Івано-Франківської та Львівської областей продемонструвати практичне втілення новітнього розвитку малого та середнього агробізнесу поєднавши виробника (сільського жителя) і споживача (зазвичай міського жителя) через Інтернет-платформу, сформувавши навчально-консультаційний центр при одному із закладів вищої освіти регіону з подальшим потенціалом масштабування соціально-економічного ефекту на інші ОТГ України.

Кожна зі сторін окресленої онлайн-кооперації отримує певні вигоди:

- для ОТГ: виникнення абсолютно нових напрямів, які стимулюватимуть розвиток підприємництва на території ОТГ, запобігаючи міграції економічно активного населення до міст чи за межі країни; розширення спектру видів економічної діяльності для, мікро-, малих та середніх підприємств; спрощення процедури дистанційного виробництва товарів, надання послуг; додаткові напрями для інвесторів; як результат вище переліченого – збільшення джерел для наповнення доходів місцевого бюджету; зростання зайнятості населення, підтримка національного виробника;

- для закладів вищої освіти: можливість на практиці апробувати методичні вказівки, додатково проаналізувати переваги й недоліки, сильні та слабкі боки теоретичних обґрунтувань у галузі агрохімії, обліку, маркетингу, фінансів; здійснювати наукові розробки на замовлення: розроблення широкого спектру бізнес-планів рентабельного господарювання, запозичення та адаптація зовнішніх розробок тощо; можливість аутсорсингу, надання консультацій у процесі провадження підприємницької діяльності; потенціал упровадження дуальної освіти; популяризація бренду конкретного університету на теренах України.

Література:

1. Руденко М.В. Цифровізація сільськогосподарських підприємств та її економічна ефективність : монографія. Черкаси : Чабаненко Ю.А., 2020. 342 с.
2. Іванченко Н., Кудрицька Ж., Рекачинська К. Бізнес-моделі в умовах цифрових трансформацій. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Економіка і управління»*. 2020. № 3. Т. 31. С. 185–190. URL: http://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_3/31_70_3_2/33.pdf (дата звернення: 18.12.2021).
3. Краус Н.М., Голобородько О.П., Краус К.М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6047> (дата звернення: 18.12.2021).
4. Калашник О.В., Махмудова Х.З., Яснолоб І.О. Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки і розвитку підприємництва : колективна монографія. Полтава : Астроя, 2019. 364 с.
5. Малое предпринимательство и цифровая экономика: перспективы и проблемы : монография / В.Ю. Буров, Г.Л. Багиев, Е.Б. Дондокова и др. ; под науч. ред. В.Ю. Бутова, Г.Л. Багиева. Чита : ЗабГУ, 2018. 221 с. URL: https://vseup.ru/static/files/11.03.19_1.pdf (дата звернення: 18.12.2021).
6. Пішуліна О. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти : доповідь / Центр Разумкова. Київ, 2020. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf (дата звернення: 18.12.2021).

7. Жекало Г. Цифрова економіка України: проблеми та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2019. № 26. Ч. 1. С. 56–60. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/26_1_2019ua/12.pdf (дата звернення 18.12.2021).

8. Волощук Ю.О. Напрями цифровізації аграрних підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/68.pdf.

9. Сільське господарство України 2019 : статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2020. 221 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/05/zb_tvaryny_2019.pdf.

10. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України № 695 від 5 серпня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020> (дата звернення: 18.12.2021).

References:

1. Rudenko M.V. (2020) *Tsyfrovizatsiia silskohospodarskykh pidpriemstv ta yii ekonomichna efektyvnist* [Digitalization of agricultural enterprises and its economic efficiency]. Cherkasy: Chabanenko Yu.A. (in Ukrainian)

2. Ivanchenko N., Kudryts'ka Zh., Rekachynska K. (2020) *Biznes-modeli v umovakh cyfrovyykh transformacij* [Business models in the conditions of digital transformations]. *Ekonomika i upravlinnja* [Economics and management] (electronic journal), vol. 3, no. 31. pp. 185–190. Available at: http://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_3/31_70_3_2/33.pdf (accessed 18 December 2021).

3. Kraus N.M., Holoborod'ko O.P., Kraus K.M. (2018) *Cyfrova ekonomika: trendy ta perspektyvy avanghardnogho kharakteru rozvytku* [Digital economy: trends and perspectives of the abangard change of development]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy] (electronic journal), vol. 1, pp. 185–190. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6047> (accessed 18 December 2021).

4. Kalashnyk O.V., Makhmudova Kh.Z., Yasnolob I.O. (2019) *Ekonomichnyi, orhanizatsiinyi ta pravovyi mekhanizm pidtrymky i rozvytku pidpriemnytstva* [Economic, organizational and legal mechanism of support and development of entrepreneurship]. Poltava: PP «Astraya». (in Ukrainian)

5. Burov V.Ju., Bagiev G.L., Dondokova E.B. i dr. (2018) *Maloe predprinimatel'stvo i tsifrovaya ekonomika: perspektivy i problemy* [Small business and digital economy: prospects and problems]. Chita: ZabGU. (in Russian)

6. Pishhulina O. (2020) *Cyfrova ekonomika: trendy, ryzyky ta socialjni determinant* [Digital economy: trends, risks and social determinants]. Kyiv: Centr Razumkova. Available at: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf (accessed 18 December 2021).

7. Zhekalov H. (2019) *Cyfrova ekonomika Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku* [Digital economy of Ukraine: problems and prospects of development]. *Naukovyj visnyk Uzhgorodskogo nacional'nogo universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove ghospodarstvo* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy]. (electronic journal), vol. 26, no. 1, pp. 56–60. Available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/26_1_2019ua/12.pdf (accessed 18 December 2021).

8. Voloshchuk Yu.O. (2019) *Napriamy tsyfrovizatsii ahrarykh pidpriemstv* [Directions of digitalization of agricultural enterprises]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy] (electronic journal), vol. 2. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/68.pdf (accessed 18 December 2021).

9. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2020). *Sil'ske hospodarstvo Ukrainy 2019* [Agriculture of Ukraine 2019]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/05/zb_tvaryny_2019.pdf (accessed 18 December 2021).

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020). *Pro zatverdzhennja Derzhavnoji strateghiji regional'nogho rozvytku na 2021–2027 roky*: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy # 695 vid 5 serpnja 2020 r. [On approval of the State Strategy for Regional Development for 2021–2027: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 695 of August 5, 2020]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020> (accessed 18 December 2021).